

BARON JULES DE SAINT-GENOIS

Enkele dagen geleden, namelijk op 10 september, was het precies 125 jaar geleden dat Jules de Sain-Genois overleed.

Wij passen onze beproefde methode toe en publiceren hier, met de vriendelijke toestemming van de familie, een artikel dat Pierre Kluyskens 25 jaar geleden schreef.

Hij ligt begraven op het Campo Santo te Sint-Amandsberg op de kleine heuvel die het Pantheon is geworden waar zovele Vlaamse kunstenaars, geleerden en letterkundigen een laatste rustplaats hebben gevonden : Jan-Frans Willems, Ledeganck, Guislain, Prudens Van Duyse, Snellaert, Rosalie Loveling, Frans De Potter, Pieter De Vigne, Karel Van de Woestijne en nog vele anderen. Twintig jaar nadat Conscience, Serrure en Snellaert, de vader van de Vlaamse Beweging, de te jong gestorven Jan-Frans Willems, als eerste in de reeks grote voormannen naar zijn laatste rustplaats droegen, kwamen in september 1867 geschiedschrijvers, letterkundigen, ministers, professoren, vrienden en bewonderaars, een van de meest toonaangevende personaliteiten van het land, Baron Jules de Saint-Genois des Mottes, boven op de heuvel van het Campo

Santo, een laatste vaarwel zeggen.

Hij had veel, oneindig veel geschreven : enkele historische romans en honderden geschiedkundige studies, levensbeschrijvingen, in memoriam's, boekbesprekingen, - meest in het Frans maar hij was tevens de medestichter geweest van het Willemsfonds en hij had te Gent het Kunstgenootschap boven de doopvont gehouden. Weinige hebben een zo voorname en briljante rol gespeeld op de Nederlandse letterkundige congressen die hem herhaaldelijk tot voorzitter verkozen.

Voor zijn graf mocht een dichter dan ook, in de nogal gezwollen romantische stijl van die tijd, langzaam deze verzen voordragen :

Alweer een graf, de rustplaats voor 't gebeente
Een strijder, roem der Vlaamsche Taalgemeente,
Eens schrijver, groot in geest en werkzaamheid
Treur : Vlaanderen treur! een hoofdman is bezweken
Van 't dapper heir dat stout de lans durft breken
Als Willems, valt hij kloek op 't veld van eer;
Gewapend nog, de strijdpden opgeheven,
Vóór op de bres, doet een beroert' hem sneven,
En Vlaanderen weent : "Onz' Hoofdman is niet meer".

Drie weken voor zijn dood had hij, herinnerend aan de rol die hij in de Vlaamse artistieke en literaire milieus had gespeeld, tot zijn boezemvriend Kervyn de Volkaersbeke, de bekende historicus die echter op dat plan eenzelfde ideaal niet deelde, geschreven : "Il en est résulté (van deze kringen) après bien des années de lutte, la reconnaissance officielle des droits légitimes de la littérature flamande et un attachement plus vif à notre nationalité. L'élément flamand a conquis sa place dans la vie de la Belgique actuelle; c'est le but auquel nous aspirons tous pour faire le contrepoids aux idées françaises".

Hij was een voorvechter, een geschiedschrijver, een letterkundige, een esteet, maar hij was vooral een van de meest innemende personaliteiten uit de toenmalige kultuurmiddens, die de honderden vooraanstaanden uit alle mid-dens en van alle godsdienstige, politieke en filosofische overtuigingen, op 13 september 1867 naar het graf droegen.

Rector Haus in naam van de Gentse Universiteit, oud-minister De Decker voor de Koninklijke Akademie, dokter Snellaert als woordvoerder van de Vlaamse Beweging, ridder de Schoutheete de Tervarent voor de Academie van Oudheidkunde, Bernard als tolk van het personeel van de Universiteitsbibliotheek, Edmond De Busscher in naam van de maatschappij voor Schone Kunsten en Letterkunde te Gent. Rens als orgaan van de vereniging "de Taal is gansch het Volk" en uiteindelijk De Laet, als persoonlijke vriend, kwamen, voor het open graf, de ene in het Vlaams, de andere in het Frans, de schone, veelzijdige maar te korte loopbaan opwekken van de Saint-Genois die op amper 54-jarige ouderdom, op een ogenblik dat hij het land wellicht nog het beste het rijpste van zijn onmetelijk talent had kunnen schenken, plots door de dood was weggemaaid geworden.

Hij was zeer vroeg gestart in het domein van de letterkunde. Op 22 maart 1813 te Sint Kwinten-Lennik geboren, had hij zich, na zijn middelbare studies te Mechelen te hebben voltooid, op 18-jarige leeftijd aan de Faculteit van Wijsbegeerte en Letteren te Gent laten inschrijven waar hij sterk de invloed onderging van Professor Warnkönig die hem naar de geschiedenis oriënteerde, nog vooraleer hij zijn diploma van doctor in de rechten had behaald werd reeds zijn eerste studie "Histoire des avoueries en Belgique" door de Koninklijke Academie bekroond. Het was een wetenschappelijke maar tamelijke dorre studie en de Saint Genois was vast besloten als jonge auteur in een meer aantrekkelijk genre zijn kans te wagen.

In het buitenland oogstte op dat ogenblik Walter Scott een reusachtige bijval met zijn geschiedkundige romans. Zijn Ivanhoe was in 1820 verschenen, en in Frankrijk had Victor Hugo zopas zijn "Notre-Dame de Paris" uitgegeven dat eveneens een geweldige bijval kende. In België had enkel Moke, echter zonder al te veel succes, dergelijke romans geschreven.

Jules de Saint-Genois probeerde op zijn beurt romans en geschiedenis te verzoenen. Zijn eerste proef "Hembyse, histoire gantoise de la fin du XVIIe siècle" dat in 1835 verscheen, maakte ophef en de Maatschappij van Schone Kunsten en Letteren schonk de schrijver een gouden medalje. Het werk loopt over van romantisme doch telt ook een paar zeer mooie bladzijden.

Door dit eerste succes aangemoedigd, liet de Saint-Genois in de volgende jaren nog andere dergelijke verhalen verschijnen die eenzelfde bijval oogstten en in het Nederlands werden vertaald.

Hij is aldus, in dit domein van de letterkunde, de rechtstreekse voorloper geweest van H. Conscience die slechts in 1837 zijn "Het wonderjaar 1566" en in 1838 zijn "Leeuw van Vlaanderen" liet verschijnen.

Inmiddels was Baron de Saint-Genois die een leerstoel aan de Universiteit van Luik had geweigerd, in 1836 provinciaal archivaris van Oost-Vlaanderen geworden en reeds in 1841 mocht hij de geleerden in de vrucht van zijn researchwork doen delen, met zijn "Notice sur le dépôt des archives de la Flandre Orientale".

De Saint-Genois is in de intellektuele middens een naam geworden. In 1838 wordt hij briefwisselend lid, in 1846 werkend lid van de Koninklijke Academie.

Wanneer in 1843 August Voisin overlijdt, wordt Jules de Saint-Genois hoogleraar-bibliothecaris van de Gentse Universiteit benoemd, een functie die hij tot zijn dood met een ongemene toewijding en talent zal blijven waarnemen. Zijn fantastische werkkraft, zijn kennis van de geschiedenis van onze gewesten, zijn buitengewone dienstwilligheid hebben in die jaren, van Baron de Saint-Genois als het ware een onmisbare pion in de middens van letterkunde, geschiedenis en cultuur gemaakt.

In 1844 schreef hij, in het Nederlands, een van zijn laatste historische romans : "Anna, historisch tafereel uit de Vlaamsche geschiedenis, tijdens

Maria van Boergondië.

"Velen verwonderde het", zou zijn vriend De Decker na de dood van de Saint-Genois, schrijven, "maar tegelijk met zijne Fransche literarische werkzaamheden beoefende hij de Vlaamsche letterkunde. De heer de Saint-Genois sprak en schreef het Vlaamsch met een opmerkenswaardig gemak, de schoonheden dezer taal en haar belang, met opzicht tot de Belgische nationaliteit, waarde-rende. Bevriend met al de uitstekende mannen, die in deze laatste tijden de Vlaamsche letterkunde tot eer verstreken had hij zich vroegtijdig aan de verdediging van de rechten en belangen onzer Vlaamsche bevolkingen toege-wijd, en had hunne zaak in hem, tot het einde zijner dagen, eenen harer getrouwste en meest overtuigde voorstanders gevonden".

de Saint-Genois gaf een ander werk in het Nederlands uit, "De Groot-Boekhouder" en verleende regelmatig zijn medewerking aan "Het Belgisch Museum", "De Eendracht" en "Het Taalverbond".

Een Snellaert zou het in zijn redevoering voor het graf nog eens herhalen : "de Saint-Genois trad niet alleen de Vlaamsche zaak bij, hij werd er zelfs een der hevigste verdedigers van wijzende op haren uitgebreiden gezichtseinder terwijl hij zich zelve eene eerezuil stichtte door het leven te geven aan eene vereeniging - 't Willemfonds - van welker toekomst hij de grootste verwachting had opgevat.

Lid van de Koninklijke Academie, lid van de Koninklijke Commissie voor de uitgave der oude wetten en ordonnantiën, lid van de Verbeteringsraad van middelbaar onderwijs", lid van de Commissie van Monumenten, beschermer van de Tekenaakademie te Gent, afgevaardigd door de regering om in Wenen oude documenten over onze provinciën te gaan opsporen, schepen van Openbaar Onderwijs van de stad Gent, vruchtbare redakteur van de Biographie Nationale, heeft Jules de Saint-Genois, in de meest diverse middens en kringen, blijk gegeven van een onvermoeibare activiteit en van nooit versagende werkkraft.

Maar het is in de oudste en de meest geprezen publicatie van het land, het zo kostbare "Messenger des Sciences historiques" dat Baron Jules de Saint-Genois, het schoonste en het beste van zijn veelzijdig talent liet bloeien. Gedurende 31 jaar van 1836 toen hij Professor Warnkönig in de redactie verving, tot zijn dood in september 1867, heeft hij, in honderden bijdragen, de kostbaarste dienst bewezen aan de geschiedenis van zijn land. Met een soepele en buitengewone kennis van het verleden van onze gewesten, een sobere en klare blik op elk tijdperk van onze geschiedenis, en een overal doorschemerende diepmenselijkheid, heeft Baron de Saint-Genois in het Messenger, een historisch monument nagelaten dat voor de latere geschiedschrijvers een onuitputtelijke bron van allerhande gegevens is geworden, en voor het groot publiek van zijn tijd een van de meest verrijkende lecturen.

Pierre KLUYSKENS